

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
СУМСЬКА ФІЛІЯ

Кафедра гуманітарних дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни «Логіка»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
262 Правоохоронна діяльність (поліцейські)

Суми 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та
соціально-економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ (протокол від
29.08.2023 № 2)

Розробник:

Доцент кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського
національного університету внутрішніх справ, кандидат філософських наук
Тетяна ПОНОМАРЕНКО

Рецензенти:

1. Доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін Харківського
національного університету внутрішніх справ, кандидат соціологічних наук
Наталія БОБРО
2. Професор кафедри психології, політології та соціокультурних технологій
Сумського державного університету, доктор філософських наук, професор
Андрій ЛЕБІДЬ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – <u>3</u>	26 Цивільна безпека	Навчальний курс <u>1</u>
Загальна кількість годин – <u>90</u>	262 Правоохоронна діяльність	Семестр <u>1</u>
Кількість тем – <u>12</u>	Бакалавр правоохоронної діяльності	Вид контролю: <u>залік</u>
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
<p>Лекції – <u>14 годин</u>;</p> <p>Семінарські заняття – <u>16 годин</u>;</p> <p>Самостійна робота – <u>60 годин</u></p> <p>Індивідуальні завдання:</p> <p>Наукове есе/презентація – <u>1, семестр 1</u></p>		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: забезпечення базової підготовки здобувачів освіти в сфері формування системи знань про основні закони і форми логічного мислення, формування свідомого ставлення до процесу правильного мислення за допомогою наукових понять і термінів, ознайомлення здобувачів освіти з логічною теорією мислення.

Завдання: ознайомити студентів із теоретичними основами логіки як філософської науки про процедуру правильного, аналітичного, критичного мислення; способами його організації та законами, дотримання котрих забезпечує формальну правильність здійснення інтелектуальних операцій і є умовою їх практичної ефективності; на понятійному рівні розкрити студентам тенденції історичного розвитку логіки як галузі філософського та методологічного знання; навчити студентів практичним навичкам формування логічної культури мислення; критичного аналізу текстів; побудови нормованих повідомлень; освоєння прийомів формування логічної аргументації при проведенні дискурсу.

Міждисциплінарні зв'язки: Логіка і за своїм походженням, і за траєкторіями подальшому розвитку, і за своїм предметом є переважно

філософською наукою, причому найбільш фундаментальною з усіх галузей філософії. Будучи наукою про форми, принципи і методи правильного міркування, логіка лише частково стикається з комплексом інших наук про мислення (педагогіка, психологія, соціологія, фізіологія вищої нервової діяльності тощо).

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- об'єкт та предмет вивчення науки логіки; логічні основи аналізу юридичної мови; основні форми та закони абстрактного мислення;
- способи визначення істинності висловлювань та особливості логічних методів, що використовуються в теоретико-пізнавальній діяльності правоохоронців;
- структуру та різновиди основних форм мислення; вимоги формально-логічних законів, дотримання яких визначає логічну правильність роздумів;
- логічні способи доведення та спростування, прийоми ведення дискусій, правила постановки запитань та відповідей;
- цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність;

вміти:

- визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь не відомих умов та обставин; здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблематики і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання;
- спілкуватись державною мовою як усно, так і письмово;
- використовувати інформаційні і комунікаційні технології у професійній діяльності; вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- бути критичним і самокритичним, працювати у команді;
- діяти на основі етичних міркувань (мотивів); уміти застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- реалізувати свої права як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенство права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми;
- зберігати та примножувати культурні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права;
- прагнути до збереження навколишнього середовища.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-5	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-8	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
Спеціальні компетентності (СК)	СК-4	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань та навичок у професійній діяльності.
	СК-5	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел.
	СК-6	Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
	СК-10	Здатність визначати належні та придатні для юридичного аналізу факти.
	СК-11	Здатність до аналізу та оцінки ризиків що впливають на вчинення адміністративних правопорушень та кримінальних злочинів (проступків).

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА № 1. Предмет, метод та завдання навчальної дисципліни «Логіка».

Походження терміну «логіка», його багатозначність. Визначення логіки як науки. Формалізація як головний метод логіки. Нормативний характер логіки.

Логіка та інші науки. Логіка та мова права. Поняття про логічну помилку. Софізми та паралогізми. Основні компоненти логічної форми. Логічні та нелогічні терміни.

Значення логіки для юридичного пізнання і практики.

ТЕМА № 2. Основи теорії та історія становлення логіки як науки.

Історичні етапи розвитку логічного знання. Традиційна логіка, її характерні ознаки. Розвиток логіки в добу Античності: Аристотель, стоїки, софісти.

Логіка як частина тривіуму в епоху Середньовіччя. Особливості розвитку логіки в XVI – XIX ст.

Сучасна логіка, її характерні ознаки. Класичний період у розвитку сучасної логіки. Розділи класичної логіки: логіка висловлювань та логіка предикатів.

Некласичний період у розвитку сучасної логіки. Основні розділи некласичної логіки: модальна логіка, логіка дії, логіка запитань та відповідей, логіка імперативів тощо.

ТЕМА № 3. Семіотичний характер логіки. Мова як предмет логічного аналізу.

Поняття про знак. Семіотика як наука про знаки. Історія і сучасний рівень розвитку семіотики. Види знаків. Структура значення знака. Предметне і смислове значення знака. Знаковий процес (семіозис) та його структура. Основні компоненти знакового процесу. Виміри знакового процесу: синтаксичний, семантичний, прагматичний. Розділи семіотики: синтактика, семантика, прагматика. Розділи логічної семіотики: логічний синтаксис, логічна семантика, логічна прагматика. Рівні знакового процесу. Об'єктна мова і метамова. Парадокси як результат змішування двох мов.

Взаємодія мови логіки та мови права як семіотичних систем. Мова та метамова права і правознавства.

ТЕМА № 4. Загальні принципи (закони) правильного міркування.

Загальна характеристика основних законів логіки: закон тотожності, закон суперечності (несуперечності), закон виключеного третього, закон достатньої підстави.

Закон тотожності. Направленість закону проти нечітких, неясних, розпливчастих думок, двозначності, багатозначності. Використання синонімів та омонімів. Поняття софістики.

Закон суперечності (несуперечності). Суперечні судження та міркування.

Виявлення суперечностей.

Закон виключеного третього.

Закон достатньої підстави. Невизначені та розпливчасті думки. Значення законів для роботи в кримінально-виконавчій системі.

Логічні закони в юридичній сфері, в формі правових норм.

ТЕМА № 5. Поняття.

Визначення поняття. Характеристика предмета думки, відображуваного в понятті. Особливості поняття як своєрідної форми мислення за загальними і специфічними ознаками. Мовні засоби виразу поняття. Денотація і смисл слова.

Зміст поняття. Загальне ім'я як предикат і ознака. Структура ознаки: прості предикати; суттєві ознаки; несуттєві ознаки; похідні; родові ознаки; видові ознаки. Обсяг поняття.

Види понять: за кількістю елементів обсягу (пусті і непусті); за характером елементів обсягу (збірні і незбірні); за типом елементів обсягу (конкретні і абстрактні); за характером ознак, що складають зміст поняття (позитивні та негативні, співвідносні і безвідносні).

Логічні відношення між поняттями: порівнювальні; не порівнювальні; сумісні; тотожні; несумісні (суперечні, протилежні, супідрядні). Логічні операції над поняттями : а) обмеження й узагальнення понять; б) операції над обсягами понять як множинами (доповненнями, перетинами, об'єднаннями); в) поділ поняття та правила поділу (ділене поняття, члени поділу, підстава поділу); г) визначення поняття та правила визначення. Види дефініцій: реальна (генетична, операційна) і номінальна (синтаксичні і семантичні). Семантичні визначення: аналітичні; синтетичні; тавтологічні.

ТЕМА № 6. Визначення і логічний поділ понять.

Визначення понять. Загальна характеристика визначення. Види визначень. Прийоми, подібні до визначення. Правила визначень та помилки, можливі у визначеннях.

Логічний розподіл. Визначення логічного поділу. Правила поділу. Види поділу.

ТЕМА № 7. Судження.

Загальна характеристика судження. Мовна форма виразу суджень. Судження і речення.

Прості атрибутивні судження. Поділ простих атрибутивних суджень за якістю і кількістю. Розподіленість термінів у простих атрибутивних судженнях. Відношення між судженнями. Логічний квадрат.

Застосування логіки висловлювань до аналізу складних суджень.

Методи побудови таблиць істинності для складних висловлювань.

Формальний запис висловлювань у логіці предикатів (кванторній логіці). Модальні судження.

ТЕМА № 8. Запитання і відповіді.

Загальна характеристика запитань. Структура запитань. Види запитань. Правила щодо запитань та помилки, пов'язані з порушенням цих правил. Відповіді та їх види. Правила відповідей та типові помилки при їх порушенні

ТЕМА № 9. Умовиводи та їх основні види. Дедуктивні умовиводи.

Загальна характеристика умовиводів.

Дедуктивні умовиводи. Безпосередні умовиводи. Категоричний силізм, його структура і аксіома. Загальні правила категоричного силізму. Фігури і модуси категоричного силізму. Логічні помилки в категоричному силізмі.

Умовні силізми. Суто умовний силізм. Умовно-категоричний силізм. Розділово-категоричний силізм. Умовно-розділовий силізм. Скорочений силізм. Складні силізми (полісилізми і сорити).

Умовиводи із суджень з відношеннями

ТЕМА № 10. Імовірнісні (недемонстративні) умовиводи.

Загальна характеристика імовірнісних умовиводів. Індуктивні умовиводи, їхня логічна природа і взаємозв'язок з дедуктивними висновками. Структура і види індуктивних умовиводів.

Причинний зв'язок між явищами. Редукції у встановленні причинних зв'язків. Індуктивні методи встановлення причинних зв'язків. Імовірнісна оцінка ступеня обґрунтованості індуктивних висновків. Умовиводи за аналогією.

ТЕМА № 11. Проблема, гіпотеза, теорія як форми наукового пізнання.

Проблема. Визначення поняття «проблема». Логічна структура проблеми. Види проблем. Проблема і завдання.

Гіпотеза. Визначення поняття «гіпотеза» і ролі гіпотез у пізнанні. Види гіпотез. Правила формулювання гіпотез. Розроблення гіпотез. Слідчі та судові версії як різновиди гіпотези.

Теорія. Визначення поняття «теорія». Структура теорій. Види теорій. Функції теорій. Теорія і досвід. Логічні критерії правильності теорій.

ТЕМА № 12. Обґрунтування, аргументація і доведення.

Загальна характеристика обґрунтування. Аргументація і доведення. Правила доведення і помилки, що виникають при їхньому порушенні. Роль доведень у юридичній практиці.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 1							
Тема № 1. Предмет, метод та завдання навчальної дисципліни «Логіка»	8	2	2	-	-	4	
Тема № 2. Основи теорії та історія становлення логіки як науки	8	2	-	-	-	6	
Тема № 3. Семіотичний характер логіки. Мова як предмет логічного аналізу	6	-	-	-	-	6	
Тема № 4. Загальні принципи (закони) правильного міркування	8	2	2	-	-	4	
Тема № 5. Поняття	10	2	2	-	-	6	
Тема № 6. Визначення і логічний поділ понять	6	-	-	-	-	6	
Тема № 7. Судження	10	2	2	-	-	6	
Тема № 8. Запитання і відповіді	6	-	2	-	-	4	
Тема № 9. Умовиводи та їх основні види. Дедуктивні умовиводи	8	2	2	-	-	4	
Тема № 10. Імовірнісні (недемонстративні) умовиводи	6	-	-	-	-	6	
Тема № 11. Проблема, гіпотеза , теорія як форми наукового пізнання	8	2	2	-	-	4	
Тема № 12. Обґрунтування, аргументація і доведення	6	-	2	-	-	4	
Всього за семестр № 1	90	14	16	-	-	60	залік

4.1.2. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни	Література:
<p><u>Тема № 1. Предмет, метод та завдання навчальної дисципліни «Логіка»</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення логіки як науки. 2. Предмет та особливості логіки як науки. Поняття «критичне мислення». 3. Формальні та змістовні правила міркування. 4. Абстрактне мислення і його характерні особливості. 5. Поняття про форму мислення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. О.П. Невельської-Гордєєвої. Харків : Право, 2019. 126 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/493/3_Logika_v_zapitannjah_NP_vnutri.pdf 2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 294 с. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Konverskii_Modern_logic.pdf 3. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Фенікс, 2015. 256 с. URL: https://cutt.ly/VwjB8CNU
<p><u>Тема № 2. Основи теорії та історія становлення логіки як науки</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні значення терміну «логіка». 2. Виникнення і генезис поняття логіки. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. О.П. Невельської-Гордєєвої. Харків : Право, 2019. 126 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/493/3_Logika_v_zapitannjah_NP_vnutri.pdf 2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 294 с. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Konverskii_Modern_logic.pdf 3. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Фенікс, 2015. 256 с. URL: https://cutt.ly/VwjB8CNU
<p><u>Тема № 3. Семіотичний характер логіки. Мова як предмет логічного аналізу</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика мови. 2. Семіотика як наука про знаки. Загальні поняття семіотики. 3. Взаємодія мови логіки та мови права як семіотичних систем. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. О.П. Невельської-Гордєєвої. Харків : Право, 2019. 126 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/493/3_Logika_v_zapitannjah_NP_vnutri.pdf 2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 294 с. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Konverskii_Modern_logic.pdf 3. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Фенікс, 2015. 256 с. URL: https://cutt.ly/VwjB8CNU
<p><u>Тема № 4. Загальні принципи (закони) правильного міркування</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття логічного принципу (закону). 2. Характеристики основних логічних принципів. 3. Використання основних принципів логіки в юридичному пізнанні в практиці. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. О.П. Невельської-Гордєєвої. Харків : Право, 2019. 126 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/493/3_Logika_v_zapitannjah_NP_vnutri.pdf 2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.:

	<p>Центр учбової літератури, 2017. 294 с. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Konverskii_Modern_logic.pdf</p> <p>3. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Фенікс, 2015. 256 с. URL: https://cutt.ly/VwjB8CNU</p>
<p><u>Тема № 5. Поняття</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика поняття. 2. Логічна структура поняття. 3. Види понять. 4. Відношення між поняттями. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. О.П. Невельської-Гордєєвої. Харків : Право, 2019. 126 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/493/3_Logika_v_zapitannjah_NP_vnutri.pdf 2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 294 с. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Konverskii_Modern_logic.pdf 3. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Фенікс, 2015. 256 с. URL: https://cutt.ly/VwjB8CNU
<p><u>Тема № 6. Визначення і логічний поділ понять</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення понять. 2. Загальна характеристика визначення. 3. Види визначень. 4. Прийоми, подібні до визначення. 5. Правила визначень та помилки, можливі у визначеннях. 6. Логічний розподіл. 7. Визначення логічного поділу. 8. Правила поділу. 9. Види поділу. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. О.П. Невельської-Гордєєвої. Харків : Право, 2019. 126 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/493/3_Logika_v_zapitannjah_NP_vnutri.pdf 2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 294 с. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Konverskii_Modern_logic.pdf 3. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Фенікс, 2015. 256 с. URL: https://cutt.ly/VwjB8CNU
<p><u>Тема № 7. Судження</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення судження, його структура. 2. Прості судження. 3. Розподіл простих суджень за кількістю і якістю. 4. Логічний квадрат. 5. Розподіленість термінів у простому судженні. 6. Складні судження. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. О.П. Невельської-Гордєєвої. Харків : Право, 2019. 126 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/493/3_Logika_v_zapitannjah_NP_vnutri.pdf 2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 294 с. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Konverskii_Modern_logic.pdf 3. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Фенікс, 2015. 256 с. URL: https://cutt.ly/VwjB8CNU
<p><u>Тема № 8. Запитання і відповіді</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика запитань. 2. Структура запитань. 3. Види запитань. 4. Правила щодо запитань та помилки, пов'язані з порушенням цих правил. 5. Відповіді та їх види. 6. Правила відповідей та типові помилки при їх 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. О.П. Невельської-Гордєєвої. Харків : Право, 2019. 126 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/493/3_Logika_v_zapitannjah_NP_vnutri.pdf 2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична

порушенні.	та неklasична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 294 с. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Konverskii_Modern_logic.pdf 3. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Фенікс, 2015. 256 с. URL: https://cutt.ly/VwjB8CNU
<p><u>Тема № 9. Умовиводи та їх основні види. Дедуктивні умовиводи</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення умовиводу та його структура. 2. Види умовиводів. 3. Індуктивні умовиводи. 4. Аналогія як умовивід. 5. Дедуктивні умовиводи. 6. Безпосередні та опосередковані умовиводи. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. О.П. Невельської-Гордєєвої. Харків : Право, 2019. 126 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/493/3_Logika_v_zapitannjah_NP_vnutri.pdf 2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та неklasична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 294 с. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Konverskii_Modern_logic.pdf 3. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Фенікс, 2015. 256 с. URL: https://cutt.ly/VwjB8CNU
<p><u>Тема № 10. Імовірнісні (недемонстративні) умовиводи</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика імовірнісних умовиводів. 2. Індуктивні умовиводи, їхня логічна природа і взаємозв'язок 3. з дедуктивними висновками. 4. Структура і види індуктивних умовиводів. 5. Причинний зв'язок між явищами. 6. Редукції у встановленні причинних зв'язків. 7. Індуктивні методи встановлення причинних зв'язків. 8. Імовірнісна оцінка ступеня обґрунтованості індуктивних висновків. 9. Умовиводи за аналогією. 10. Імовірнісні умовиводи в слідчій і судовій практиці. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. О.П. Невельської-Гордєєвої. Харків : Право, 2019. 126 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/493/3_Logika_v_zapitannjah_NP_vnutri.pdf 2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та неklasична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 294 с. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Konverskii_Modern_logic.pdf 3. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Фенікс, 2015. 256 с. URL: https://cutt.ly/VwjB8CNU
<p><u>Тема № 11. Проблема, гіпотеза , теорія як форми наукового пізнання</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення поняття «проблема». 2. Логічна структура проблеми. 3. Види проблем. 4. Проблема і завдання. 5. Визначення поняття «гіпотеза» і ролі гіпотез у пізнанні. 6. Види гіпотез. 7. Правила формулювання гіпотез. 8. Розроблення гіпотез. 9. Визначення поняття «теорія». 10. Структура теорій. 11. Види теорій. 12. Функції теорій. 13. Теорія і досвід. 14. Логічні критерії правильності теорій. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. О.П. Невельської-Гордєєвої. Харків : Право, 2019. 126 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/493/3_Logika_v_zapitannjah_NP_vnutri.pdf 2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та неklasична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 294 с. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Konverskii_Modern_logic.pdf 3. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Фенікс, 2015. 256 с. URL: https://cutt.ly/VwjB8CNU
<p><u>Тема № 12. Обґрунтування, аргументація і доведення</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика обґрунтування. 2. Аргументація і доведення. 3. Правила доведення і помилки, що виникають при їхньому порушенні. 4. Роль доведень у юридичній практиці. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. О.П. Невельської-Гордєєвої. Харків : Право, 2019. 126 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/493/3_Logika_v_zapitannjah_NP_vnutri.pdf

	<p>pitannjah NP vnutri.pdf</p> <p>2. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 294 с. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Konverskii_Modern_logic.pdf</p> <p>3. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Фенікс, 2015. 256 с. URL: https://cutt.ly/VwjB8CNU</p>
--	---

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми наукових есе та презентацій

1. Предмет логіки як науки. Значення логіки для правознавства та юридичної практики.
2. Поняття про мислення. Абстрактне і конкретне мислення, їх загальні характеристики.
3. Історичні етапи розвитку науки логіки.
4. Мислення і мова. Семіотика.
5. Загальна характеристика поняття як форми думки. Поняття і слово.
6. Логічна структура поняття. Закон зворотного відношення між змістом і обсягом понять.
7. Види ознак, що складають зміст поняття.
8. Види понять за обсягом (екстенціональна характеристика понять).
9. Види понять за змістом (інтенціональна характеристика понять).
10. Відношення сумісності між поняттями.
11. Відношення несумісності між поняттями.
12. Узагальнення і обмеження понять.
13. Операції з класами (об'єднання, перехрещення та ін.).
14. Правила поділу понять.
15. Види поділу понять.
16. Класифікація. Види класифікації.
17. Операція визначення понять.
18. Правила визначення та помилки можливі при визначенні.
19. Види прямих (явних) визначень.
20. Види непрямих (неявних) визначень.
21. Прийоми, подібні з визначенням понять.
22. Судження та речення. Загальна класифікація суджень.
23. Види категоричних суджень за кількістю і якістю.
24. Розподіленість термінів у простих атрибутивних судженнях.
25. Відношення між категоричними судженнями. Логічний квадрат.
26. Релятивні та екзистенційні судження.
27. Єднальні (кон'юнктивні) судження.
28. Розділові (диз'юнктивні) судження.
29. Імплікативні та еквівалентні судження.
30. Поняття про модальність суджень. Типи модальностей.
31. Деонтична модальність.
32. Логіка питань та відповідей: загальна характеристика.
33. Закон тотожності.
34. Закон несуперечності.
35. Закон виключеного третього.
36. Закон достатньої підстави.
37. Умовивід як форма мислення: загальна характеристика.
38. Безпосередні умовиводи: перетворення.

39. Безпосередні умовиводи: обернення.
40. Безпосередні умовиводи: протиставлення предикату.
41. Категоричний силлогізм: визначення та загальна структура.
42. Аксиома та загальні правила категоричного силлогізму.
43. Фігури і модуси ПКС: загальна характеристика.
44. I фігура категоричного силлогізму: правила і модуси.
45. II фігура категоричного силлогізму: правила і модуси.
46. III фігура категоричного силлогізму: правила і модуси.
47. IV фігура категоричного силлогізму: правила та модуси.
48. Простий умовний силлогізм.
49. Умовно-категоричний силлогізм: структура та модуси.
50. Еквівалентно-категоричний силлогізм.
51. Розділово-категоричний силлогізм: структура та модуси.
52. Умовно-розділовий силлогізм.
53. Скорочені силлогізми (ентимеми).
54. Поняття про індукцію.
55. Повна індукція.
56. Неповна індукція: структура та види.
57. Методи наукової індукції (канони Бекона – Мілля).
58. Аналогія: загальна характеристика та види.
59. Структура та види доведення.
60. Правила і помилки в доведенні та спростуванні.
61. Спростування.
62. Поняття про гіпотезу. Структура та види гіпотез.

6. Методи навчання

Методи навчання при проведенні лекцій: лекція із застосуванням проблемного методу; лекція-візуалізація (на основі методу наочності з використанням аудіо-, відеотехніки); лекція-презентація; лекція-бесіда тощо.

Методи навчання при проведенні семінарських занять: ситуативні задачі; диспут; дослідницький (написання наукового есе); фронтальне опитування; круглі столи з проблемних питань; аналіз конкретних ситуацій.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

Питання до заліку

1. Предмет логіки як науки. Значення логіки для правознавства та юридичної практики.
2. Поняття про мислення. Абстрактне і конкретне мислення, їх загальні характеристики.
3. Історичні етапи розвитку науки логіки.
4. Мислення і мова. Семіотика.
5. Загальна характеристика поняття як форми думки. Поняття і слово.
6. Логічна структура поняття. Закон зворотного відношення між змістом і обсягом понять.
7. Види ознак, що складають зміст поняття.
8. Види понять за обсягом (екстенсіональна характеристика понять).
9. Види понять за змістом (інтенсіональна характеристика понять).
10. Відношення сумісності між поняттями.
11. Відношення несумісності між поняттями.
12. Узагальнення і обмеження понять.
13. Операції з класами (об'єднання, перехрещення та ін.).
14. Правила поділу понять.
15. Види поділу понять. 1
16. Класифікація. Види класифікації.
17. Операція визначення понять.
18. Правила визначення та помилки можливі при визначенні.
19. Види прямих (явних) визначень.
20. Види непрямих (неявних) визначень.
21. Прийоми, подібні з визначенням понять.
22. Судження та речення. Загальна класифікація суджень.
23. Види категоричних суджень за кількістю і якістю.
24. Розподіленість термінів у простих атрибутивних судженнях.
25. Відношення між категоричними судженнями. Логічний квадрат.
26. Релятивні та екзистенційні судження.
27. Єднальні (кон'юнктивні) судження.
28. Розділові (диз'юнктивні) судження.
29. Імпікативні та еквівалентні судження.
30. Поняття про модальність суджень. Типи модальностей.

31. Деонтична модальність.
32. Логіка питань та відповідей: загальна характеристика.
33. Закон тотожності.
34. Закон несуперечності.
35. Закон виключеного третього.
36. Закон достатньої підстави.
37. Умовивід як форма мислення: загальна характеристика.
38. Безпосередні умовиводи: перетворення.
39. Безпосередні умовиводи: обернення.
40. Безпосередні умовиводи: протиставлення предикату.
41. Категоричний силогізм: визначення та загальна структура.
42. Аксиома та загальні правила категоричного силогізму.
43. Фігури і модуси ПКС: загальна характеристика.
44. I фігура категоричного силогізму: правила і модуси.
45. II фігура категоричного силогізму: правила і модуси.
46. III фігура категоричного силогізму: правила і модуси.
47. IV фігура категоричного силогізму: правила та модуси.
48. Простий умовний силогізм.
49. Умовно-категоричний силогізм: структура та модуси.
50. Еквівалентно-категоричний силогізм.
51. Розділово-категоричний силогізм: структура та модуси.
52. Умовно-розділовий силогізм.
53. Скорочені силогізми (ентимеми).
54. Поняття про індукцію.
55. Повна індукція.
56. Неповна індукція: структура та види.
57. Методи наукової індукції (канони Бекона – Мілля).
58. Аналогія: загальна характеристика та види.
59. Структура та види доведення.
60. Правила і помилки в доведенні та спростуванні.
61. Спростування.
62. Поняття про гіпотезу. Структура та види гіпотез.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання є: залік, тести, реферати, наукові есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національної системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, підготовка рефератів, наукових есе, проведення соціологічного дослідження, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перекласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр} \end{array} \right) / 2 \cdot 10$$

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи

академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (заліку).

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (заліку) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівники.

Здобувач повинен отримати під час аудиторної та самостійної роботи необхідну кількість оцінок.

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок (денна форма навчання), 2 позитивних оцінок (заочна форма навчання)	Підготувати наукове есе/презентацію, провести соціологічне дослідження; виконати завдання самостійної роботи до кожної теми	Отримати за підсумковий контрольне менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками
80-84			
75-79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками
70 – 74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками
65 – 69			
60 – 64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40 – 59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21 – 40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література

Основна

1. Бандурка О. М., Тягло О. В. Юридична логіка : підручник. 2-е видання, переробл. і доповн. Харків : Золота миля, 2017. 216 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/81da4c46-6707-414e-9039-87e33c2a247c/content>
2. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. О.П. Невельської-Гордєєвої. Харків : Право, 2019. 126 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/493/3_Logika_v_zapitannjah_NP_vnutri.pdf
3. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 294 с. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Konverskii_Modern_logic.pdf
4. Логіка для юристів: підручник / В. С. Бліхар, В. В. Левкулич, М. М. Олексюк, Б. Б. Шандра, В. Ю. Свищо, О. І. Матвієнко. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2022. 316 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/44906/1/%D0%9B%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0.pdf>
5. Хоменко І. В. Логіка. Теорія і практика : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 328 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Khomenko_Iryna/Lohika_teorii_a_ta_praktyka.pdf?
6. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Фенікс, 2015. 256 с. URL: <https://cutt.ly/VwjB8CNU>
7. Юридична логіка : підручник / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 248 с. URL: <https://cutt.ly/uwjB4eGJ>

Додаткова

1. Ponomarenko T. O., Mykhailichenko O. V., Shapovalova O. V., Ivaniі O. M., Ivaniі I. V. Innovative Technologies in the Teaching of Historical, Social and Human Sciences. *Universidad y Sociedad* : Revista Científica de la Universidad de Cienfuegos. 2020. Vol. 12, Num. 5. P. 290–294. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9776/1/document%20%281%29.pdf>
2. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків : Право, 2019. 368 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/OMND.pdf
3. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін.; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Methodol.pdf>
4. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Логіка» (галузь знань 0304 «Право», 0302 «Міжнародне право»; освітньокваліфікаційний рівень «Бакалавр»; напрям підготовки 6.030401 «Правознавство», 6.030202 «Міжнародні відносини») для

студентів І курсу денної форми навчання / уклад.: О. М. Юркевич, В. Д. Титов, С. Е. Зархіна та ін. Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. 90 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1876/1/NMP_0010.pdf

5. Тягло О. В. Критичне мислення в дії, або досвід критичної рецензії. *Постметодика*. 2017. № 1 (126). С. 8-13. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/765d7941-c171-4458-b806-a2511a21e98b/content>

6. Тягло О. В. Юридична логіка чи логіка для юристів? *Наше право*. 2013. № 2. С. 180–183. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0e481f5f-cbf9-47ba-84bc-3b4e3de18f1e/content>

7. Тягло О. Чи потрібне критичне мислення українській школі? *Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи* : зб. ст. П'ятої міжнар. наук.-метод. конф. з медіаосвіти та медіаграмотності (м. Київ, 31 берез. – 1 квіт. 2017 р.). Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2017. С. 60–64. URL: <https://cutt.ly/5wjB7JXY>

8. Тягло О. В. Логіка юридичних міркувань. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 349–353. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4da55cde-fa8f-41e1-a0fb-dcd3ca8534e8/content>

9. Тягло О. В. До поняття юридичної логіки. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3 (70). С. 241–248. URL: <https://cutt.ly/TwjB7moQ>

10. Філософія науки : курс лекцій з вивчення дисципліни для здобувачів III рівня вищої освіти «доктори філософії» спеціальності 204 «ТВППТ» денної та заочної форми навчання / О. П. Сидоренко. Одеса : ОДАУ, 2019. 156 с. URL: <https://osau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Kurs-lektsij-Filosofiya-nauky.pdf>

11. Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової. К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Phil-science.pdf>

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Інститут філософії НАН України імені Григорія Сковороди. URL: <http://www.filosof.com.ua/>

2. Практикум з логіки. URL: <http://philosophy.ck.ua/praktikum-z-logiki/>

3. Федорченко Ю. Формальна і трансцендентальна логіка. URL: <http://fedorchenko.ho.ua/journal/7.html>

4. Вправи на розвиток логічного мислення. URL: <http://kitu.nau.edu.ua/koledzh/vpravy-na-rozvytok-logichnogo-myslennya>

5. Мозок, його особливості та розвиток. URL: <http://kitu.nau.edu.ua/koledzh/mozok-yogo-osoblyvosti-ta-rozvytok>

6. Інституційний репозитарій Харківського національного університету внутрішніх справ. Філософія. Логіка. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/communities/b1144b3a-80f2-4fb0-a8c6-702efd7f112f>